

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף צב

למדנו במשנתנו - ניסת ע"פ בית דין, תצא ופטורה מן הקרבן:

👉 בית דין שהורו על דבר האסור (= איסור שחייבים על שגגתו חטאת) שהוא מותר ועשו הציבור על פיהם, ואח"כ התברר שטעו בהוראתם, על בית דין להביא 'פר העלם דבר של ציבור' לקרבן חטאת, אבל כל יחיד ויחיד פטור קרבן.

אמר זעירי: משנתנו נדחית מפני מה ששנו בבית המדרש, ששנו בבית המדרש - הורו בית דין ששקעה חמה וכבר יצאה שבת והתירו לעשות מלאכה ואכן עשו על פיהם מלאכה, ולבסוף זרחה החמה והתברר שעדיין לא יצאה שבת, אין זו 'הוראה' שהיחיד פטור מקרבן, אלא זוהי 'טעות' ועל כל יחיד ויחיד שעשה על פיהם להביא קרבן חטאת. ביאור: 'העלם דבר' זו טעות ב'הוראה', כלומר שטעו וחשבו שדבר זה מותר והתברר להם אח"כ שהוא אסור, אבל במקרה שהורו ששקעה חמה אין זו טעות בהוראה, אלא טעות במציאות - שחשבו ששקעה חמה ואח"כ התברר להם שלא שקעה, ולכן אין זה בכלל 'העלם דבר' הפוטר את היחיד מקרבן.

כמו כן בעניינינו - אשה שנישאת ע"פ הוראת בית דין שהאמינו לעד אחד ואח"כ בא בעלה, התברר שהיתה כאן 'טעות' במציאות - שבית דין חשבו שבעלה מת ואח"כ התברר שהוא חי, וא"כ היא חייבת בקרבן ולא כמשנתנו שפטרה אותה מקרבן.

ורב נחמן סובר - שאשה שנישאת ע"פ בית דין ואח"כ בא בעלה זוהי 'הוראה' ולא 'טעות', והראיה - שהרי בכל התורה כולה אין עד אחד נאמן, וכאן הוא נאמן רק מפני שבית דין האמינו לו והורו לה שהיא יכולה להינשא.

רבא מוכיח כדעת זעירי: שהרי אילו הורו בית דין שמותר לאכול חֵלֶב ודם, ואח"כ חזרו וראו טעם מובהק לאסור, ואח"כ שוב חזרו ומצאו טעם שאינו מובהק להתיר, וכי נקשיב להם שמותר לאכול? בוודאי שלא! ואילו באשה הנ"ל אם בא עד אחד ומעיד שבעלה מת אנו מתירים לה להינשא, ואם באו אח"כ שני עדים והעידו שהוא חי (= ששני עדים

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

זה כמו טעם מובהק) אנו נאסור עליה להינשא, ואם אח"כ שוב יבוא עד אחד ויעיד **שעכשיו** הוא מת הרי אנו נתיר לה להינשא, וזה משום שאנו אומרים שהעד הראשון הטעה אותנו והעד האחרון נאמן, נמצא שזוהי 'טעות' ולא 'הוראה', מפני שאם זוהי 'הוראה' לא נוכל להתיר לה להינשא ע"פ העד האחרון שהרי באו לפניו שני עדים ואסרו עליה להינשא, אלא בהכרח שזוהי 'טעות' ולא 'הוראה'.

יקוב הדין את ההר: אשה שנישאת על פי בית דין בעד אחד ואח"כ בא בעלה, אנו לא אומרים שהיא עשתה ע"פ הוראת בית דין והיא פטורה מקרבן, אלא אנו הולכים אחר עומק הדברים ואומרים שהיתה לה 'טעות' שהיא סמכה על העד, וצריכה להביא קרבן חטאת.

ודלמא קסבר ר' אליעזר וכו': אולי ר"א סובר שיחיד שעשה ע"פ הוראת בית דין חייב קרבן, ולכן האשה הנ"ל חייבת בקרבן, ולא בגלל 'טעות'.

תירוץ: יקוב הדין את ההר' משמעותו שאם לא היינו מעיינים היטב בדין היינו פוטרים אותה מקרבן משום שהיינו סוברים שזוהי 'הוראה', ורק בגלל שאנו מעיינים היטב אנו אומרים שחייבת משום שזוהי 'טעות'.

למדנו במשנתנו - הורוה בי"ד להינשא והלכה וקילקלה חייבת בקרבן, שלא התירו לה אלא להינשא. הגמ' מבארת מה זה 'קילקלה':

זינתה: כלומר שלא נישאת למישהו אחר אלא זינתה משום שחשבה שהיא פנויה, ובמקרה כזה אנו מחייבים אותה בקרבן משום שהתרנו לה להינשא ולא לזנות.

אלמנה לכהן גדול וכו': כלומר שהיא נישאה באיסור לכהן גדול או שהייתה גרושה או חלוצה (= לפני שהתחתנה עם זה שמת) ונישאת לכהן הדיוט.

לדעה ש'קילקלה' הכוונה שזינתה, כל שכן אם נישאת לכהן גדול שחייבת, משום שבי"ד לא התירו לה להינשא באיסור, אבל לדעה ש'קילקלה' הכוונה אלמנה לכהן גדול, אם זינתה פטורה, משום שאומרת לבית דין - 'אתם קבעתם שאני פנויה'.

משנה: ואחר כך אמרו לה חילוף היו הדברים: בהתחלה אמרו לה שני עדים שקודם מת בעלה ואחר כך בנה ואם כן היא פטורה מיבום, כי כשמת בעלה היה הבן קיים. אבל לאחר שהתחתנה אמרו לה שני עדים חדשים שהיתה טעות בעדות הראשונה וקודם מת הבן ואחר כך הבעל, ואם כן היא חייבת ביבום – היא יוצאת מהבעל השני כי

היא זקוקה ליבום. בנוסף הולד הראשון - שנולד קודם לשמועה החדשה, והולד השני - שנולד לאחר השמועה ממזרים. [הגמרא תבאר מדוע העדים השניים עדיפים על הראשונים].

ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת: העדות הראשונה לא היתה נכונה אלא בעלך היה עדיין חי, אמנם לאחר שהתחתנת עם הבעל השני הוא מת – הולד הראשון שנולד לפני שמת הבעל הראשון - הוא ממזר, אבל הולד השני שנולד לאחר שמת הבעל - אינו ממזר.

אף על פי שנתן לה האחרון גט: כלומר היא לא צריכה לקבל גט מהאדם השני שקידש אותה, ולכן גם אם הוא נתן לה גט הוא אינו פוסל אותה לכהונה כ'גרושה'. משום שרק גירושין מבעלה פוסלים אותה, ואילו כאן הקידושין לא חלו, שהרי אינם יכולים לחול באשת איש.

גמרא: משום דקבעי למיתני סיפא: כלומר בחלק האמצעי של המשנה 'אמרו לה מת בעליך וניסת ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת' שכאן יש חילוק בין הילד שנולד לפני שמת בעלה הראשון לילד שנולד לאחר שמת כנ"ל, ולכן גם ברישא כתבה המשנה ילד ראשון ואחרון, והכוונה ראשון ואחרון 'לשמועה' אפילו שאין חילוק ביניהם.

למדנו במשנתנו שאישה שלאחר שנישאה נודע לה שקודם מת בנה ואחר כך בעלה – הולד ממזר. משום שהתברר שהיא יבמה האסורה בלא להתחתן עם מי שאינו היבם שלה.

זו דברי רבי עקיבא: הסובר שקידושין לא תופסים בנישואין האסורים בלאו, ולכן הולד ממזר. אבל לדעת חכמים אין ממזר במקרה כזה של יבמה.

הקמרא מקשה מדוע לא אמרו חכמים במפורש אין ממזר מחייבי לאוין? ומתרתת שדעה זו אינה רבנן הסוברים שאין כלל ממזר מחייבי לאוין, אלא היא דעת תנא אחר בדעת רבי עקיבא החולק על התנא הראשון (בדעת ר"ע) וסובר שאין ממזר מחייבי לאוין חוץ מלאו של איסור קורבת משפחה (= חייבי לאוין דשאר) שבה כן הולד ממזר. ומכיון שיבמה שהתחתנה עם איש בעלמא אסורה בלאו לא משום קירבת משפחה, אין הולד ממזר.

*

שארין קידושין תופסין ביבמה: נחלקו רב ושמואל האם זר שקידש שומרת יבם תופסים בה קידושין: לדעת רב לא תופסים קידושין משום שנאמר "לא תהיה" (= לשון הויית-תפיסת-קידושין) אַשְׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר. ולדעת שמואל יש להסתפק בדבר האם לפרש את הפסוק כרב, או שכוונת הכתוב רק לאיסור לאו אבל תופסים בה קידושין, ולכן צריכה גט מספק.

השתא דאמר אמימר: מכיון שהלכה כשמואל שצריכה גט מהשני, אם היא נישאת על סמך העדות שקודם מת בעלה, ואחר כך התברר שקודם מת בנה ואם כן היא יבמה שנישאת באיסור הצריכה גט מבעלה – אם היבם הוא כהן, מכיון שבכל מקרה לא תהיה מותרת לו (כי הגט שתקבל יעשה אותה גרושה האסורה לכהן) – יחלוץ לה היבם ותהיה מותרת להישאר עם בעלה השני.

איתגורי איתגר? האם יקבל הבעל השני שכר על חטאו? (הוא נחשב חוטא בגלל שנשא אותה בלי לברר מספיק את הדברים לאשורן, שהרי נתברר לבסוף שהעדות היתה שקר).

אלא אם היה יבמה ישראל: אם היבם הוא ישראל היא תהיה מותרת לו לאחר שיתן לה הבעל השני גט (ואנו לא אומרים שהיא אסורה ליבם בגלל נישואיה שהיו באיסור).

*

יבמה - קידושין אין בה נישואין יש בה: הגמרא מבינה ששומרת יבם שהתקדשה לאדם מהשוק אינה צריכה גט, אבל אם היא התחתנה איתו היא צריכה גט. אך מקשה על כך אם אינה צריכה גט מהקידושין מדוע שתצטרך מהנישואין? ומתוצאת שצריך לגרוס שאינה צריכה גט בכל מקרה.

ואיבעית אימא.. בזנות: כלומר קידושין אין בה – הם לא אוסרים אותה על היבם, אבל הנישואין אוסרים אותה על היבם, וכדעת רב המנונא הסובר שיבמה שזינתה אסורה על היבם. (רב המנונא חולק על רב אשי שאמר למעלה שצריכה גט מהשני ומותרת ליבם).

ואיבעית אימא לעולם כדאמרן מעיקרא: שהנושא כאן הוא לענין גט. בקידושין אינה צריכה גט (כמו שכתוב במשנתנו), אבל בנישואין צריכה גט. אמנם לא בגלל שהם חלים, אלא בכדי שלא יבואו להתיר גם אישה שאמרו לה שמת בעלה ונישאת ולאחר מכן בא בעלה שהיא צריכה גט – ויבואו להתירה ללא גט.

*

בחבורה נמנו וגמרו: בחבורת החכמים הסכימו להלכה שאין קידושין תופסים ביבמה (כמו שדרש רב למעלה את הפסוק שאין קידושין תופסים ביבמה).

רבי יוחנן מקשה על כך הרי יש ראייה מפורשת ממשנה שאין קידושין תופסים בה, ומדוע יש צורך להתאספות החכמים לפסוק כן?

הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר: והוא עדיין גוי, או להיפך שישראל אומר לאישה בעודה גויה שתהיה מקודשת לו לאחר שהיא תתגייר. וכן עבד שאומר לבת ישראל שתתקדש לו לאחר שישתחרר מעבדות, או להיפך. וכן האומר לאחות אשתו שתתקדש לו לאחר שתמות אחותה - אשתו. וכן האומר ליבמה שתהיה מקודשת לו לאחר שיחלוץ לה יבמה – אינה מקודשת.

מהמקרה האחרון של יבמה רואים שאין קידושין תופסים בה, ולכן הוא לא יכול להקנות לה את הקידושין שהם 'דבר שלא בא לעולם' ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

אי לא דדלאי לך חספא: אם לא שהייתי מרים לך את החרס לא היית מוצא את המרגלית תחתי... כלומר לולי דברי היית מסביר את המשנה שבאמת קידושין תופסים ביבמה, אלא שמכיון שהוא עשה תנאי שהם יחולו לאחר שיחלוץ לה היבם – זהו דבר שלא בא לעולם, ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם – אפילו שבידו לעשות אותו עכשיו! (ולאחר הדברים שלי המשנה מתפרשת שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דוקא אם הוא אינו בידו עכשיו).

אמר ליה ריש לקיש: לרבי יוחנן: אם לא היה משבח אותך רבי ינאי שהוא אדם גדול על הראייה שהבאת מהמשנה, הייתי דוחה אותה. כי ניתן לומר שמשנה זו הולכת אליבא דרבי עקיבא הסובר שאין קידושין תופסים בחייבי לאוין כלל, אבל לדעת חכמים שקידושין תופסים בחייבי לאוין הם תופסים גם ביבמה.

ואי רבי עקיבא: הגמרא מקשה על ריש לקיש. אם משנה זו אליבא דרבי עקיבא מדוע כשאמר ליבמה שתהיה מקודשת לו לאחר שיחלוץ לה יבמה – אינה מקודשת, והרי לדעת רבי עקיבא אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואם כן אין חיסרון בכך שעכשיו הקידושין לא יכולים לחול?